

Om rätten att inte bli kränkt. Perspektiv, konflikter och betydelsen av kamratkulturer

**”Att arbeta mot diskriminering och
kränkande behandling”**

16 mars 2016

Solveig Hägglund

&

Nina Thelander

INNEHÅLL

- Introduktion
- Konventionen om barnets rättigheter
- Vem är rättighetsbarnet?
- PAUS
- Delaktighet, tillhörighet och tillit som grundstenar i en rättighetsbärande kultur och ett rättighetssträvande samhälle
- Banalisering av kränkning och mobbning
- Summering och avslutning

Några perspektiv...

- Ett juridiskt perspektiv
- Ett ideologiskt/moraliskt/demokratiskt perspektiv
- Ett pedagogiskt perspektiv
- Ett strukturellt perspektiv
- Ett socialt perspektiv

MORGANS MISSION

- <http://www.svtplay.se/video/4153251/morgans-mission/morgans-mission-sasong-1-avsnitt-2-1>

FÖRSKOLA OCH SKOLA – EN PLATS FÖR RÄTTIGHETER OCH LIKVÄRDIGHET?

- En skola för alla med alla
- Hur kan vi nå likvärdighet för alla- över traditioner och kulturer?
- Barnrättskunskap/barnrättsdidaktik och barnrättskompetens?

Att arbeta med rättigheter i förskola och skola

- Hur kan personal få kunskap om barns rättigheter?
- Hur kan man utbilda förskolebarn och elever om rättigheter?
- Hur ska man tolka rättighetsuppdraget så att det blir likvärdigt i genomförandet?
- Hur åstadkomma strukturer i syfte att skapa arenor som ger utrymme åt barn och ungas röster?

MÄNSKLIKA RÄTTIGHETER

(ENL BOBBIO, 2000)

- Den första fasen, individens frihet från staten
- Den andra fasen, individens frihet inom staten
- Den tredje fasen, individens frihet genom staten

OLIKA SLAGS RÄTTIGHETER

- Civila (allas likhet inför lagen)
- Politiska (rätten att rösta och påverka beslut, viljebildning)
- Sociala (rätten att få del av sociala, ekonomiska och kulturella resurser)

INTERNATIONELLA KONVENTIONER, EXEMPEL

Konventionen om civila och politiska rättigheter (1966)

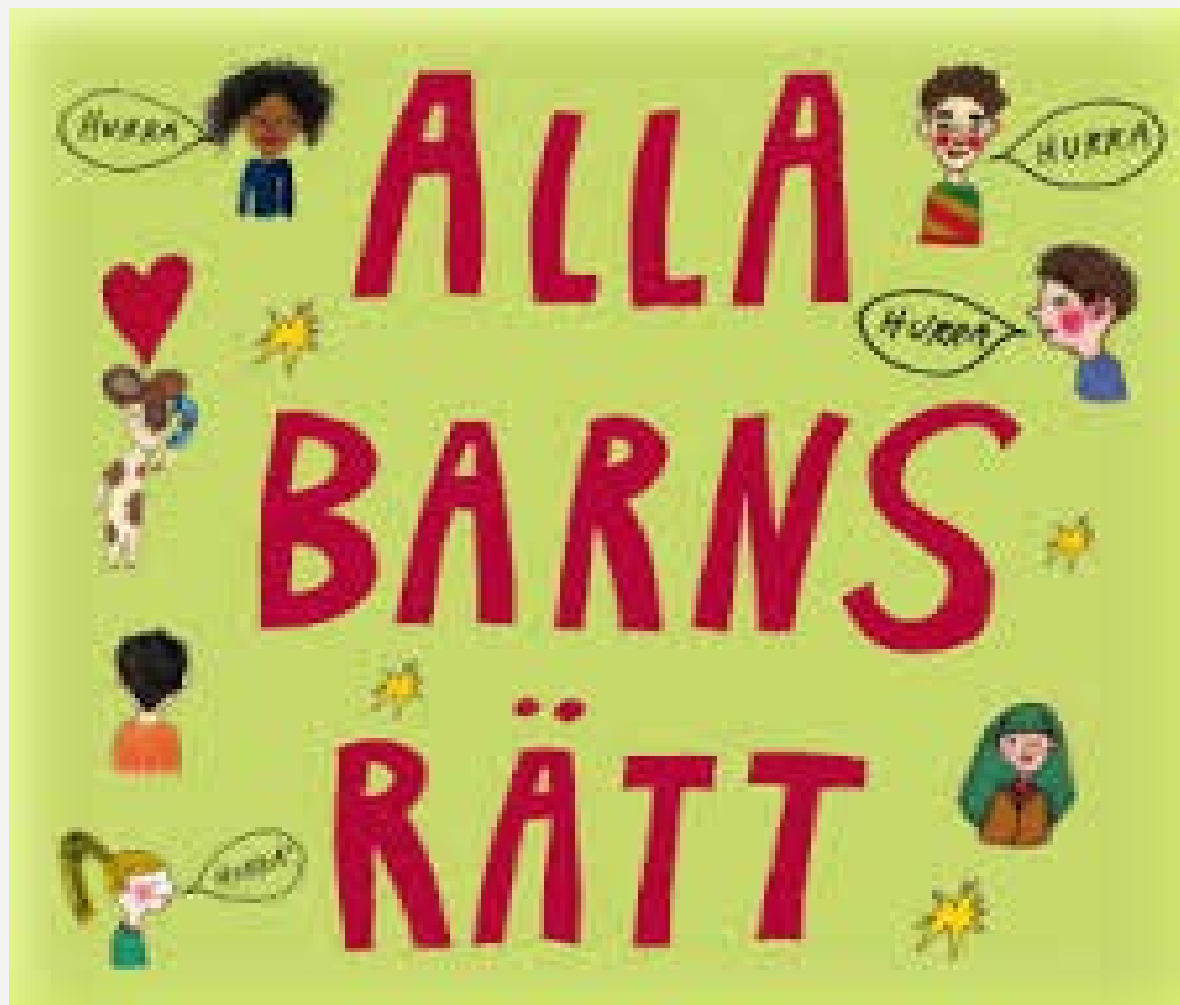
- Konventionen om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna (1966)
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (1965)
- Konventionen om avskaffande av all diskriminering av kvinnor (1979)
- **Konventionen om barnets rättigheter (1989)**
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2006)

FÖREGÅNGARE

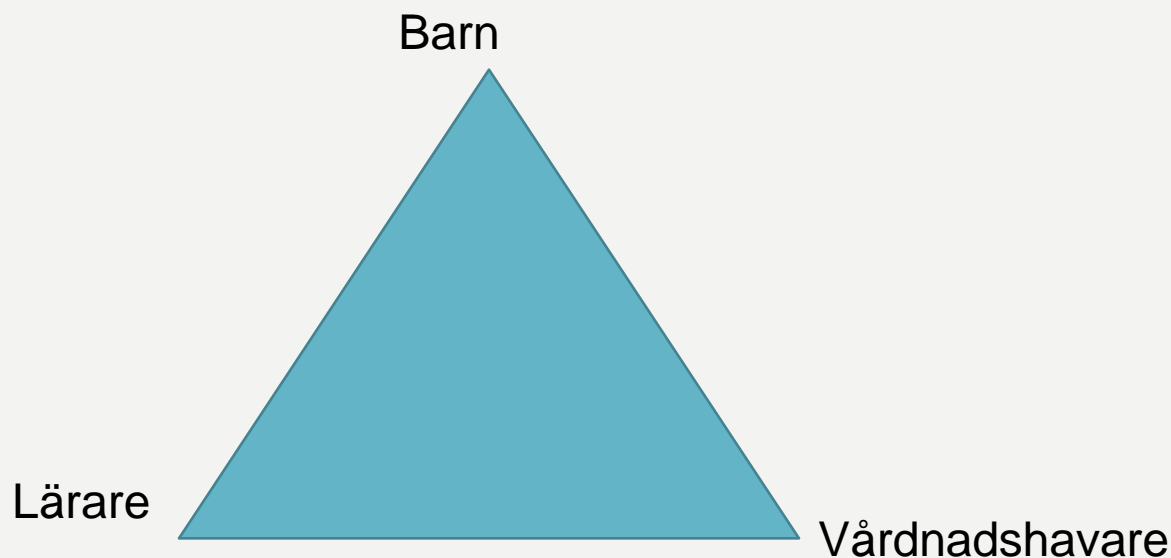
- Genevedeklarationen 1924
- 1948 års Deklaration om barnets rättigheter
- 1959 års Deklaration om barnets rättigheter
- 1979 grupp tillsätts för att skriva fram en konvention

Ratificering innebär

- Stater förväntas utforma en nationell strategi
- Regelbundet lämna rapport till FN:s Barnrättskommitté
- Omförhandla och se över lagar och regler
- Utbilda professioner som arbetar med barn

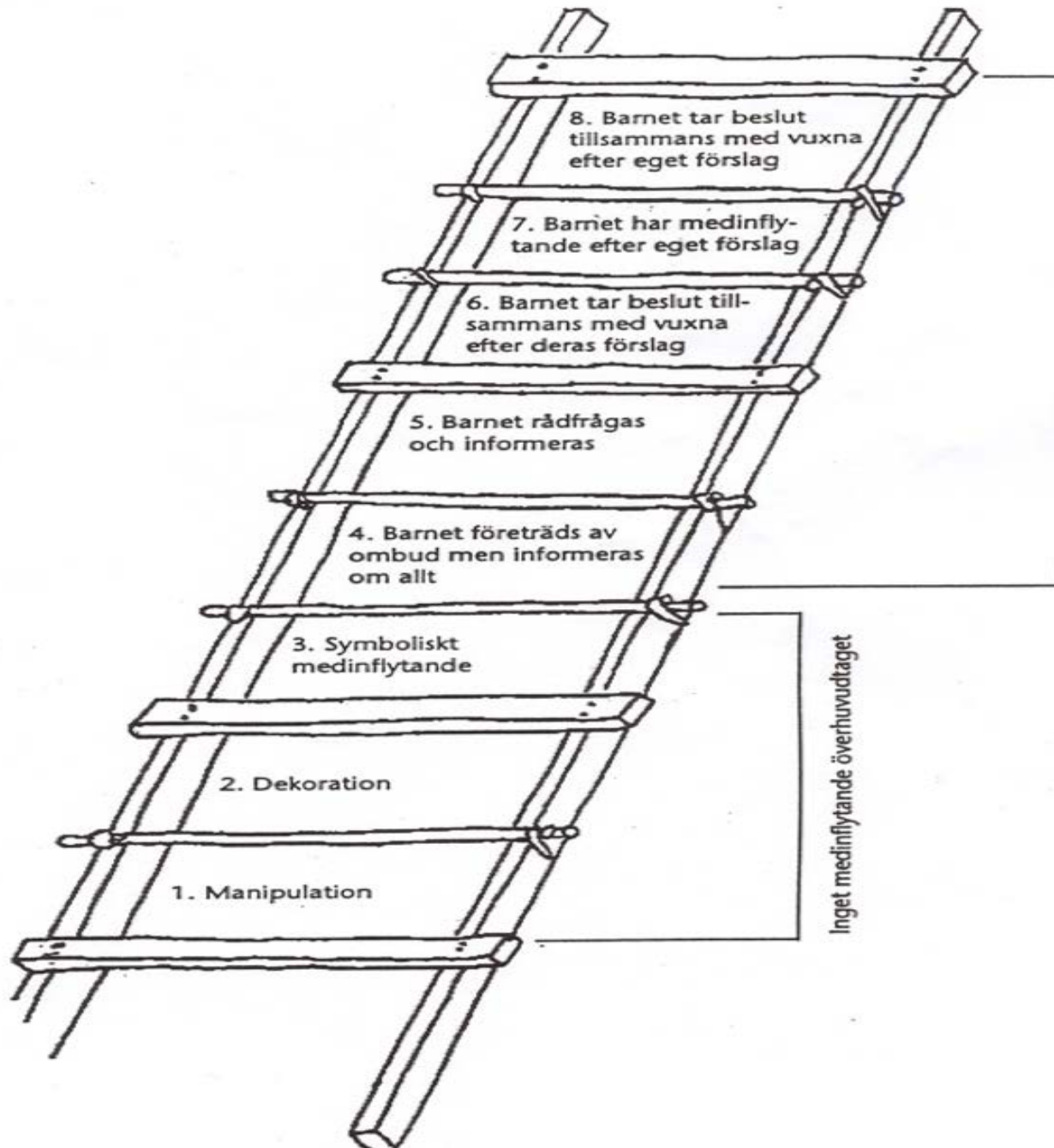

BARNPERSPEKTIV OCH BARNS PERSPEKTIV

Konventionens innehåll (54 artiklar)

- **Artikel 2. Barnets rätt att inte bli diskriminerad**
- **Artikel 3. Barnets bästa ska sättas i främsta rummet i alla beslut som berör dem**
- **Artikel 6. Barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling**
- **Artikel 12. Barnets rätt att uttrycka sin mening i frågor som berör dem**

Några andra artiklar...

.Artikel 28. Barnets rätt till utbildning

- Artikel 29. Barnets rätt att i utbildning få stöd för att utveckla kunskap och värden (respekt för mänskliga rättigheter, fred, tolerans...miljö)**

Implementering och framväxt Under mer än 20 år)

- Barnombudsman 1993
- Barnpolitik ett nytt politikområde 2002
- Från 2009 barnrättspolitik

forts...

- In i grundlagen (Regeringsformen) att "...det allmänna ska verka för att barns rätt ska tas tillvara.." 2010
- Ökat tryck på kommuner och landsting
- Formuleringar om rättigheter i den nya skollagen (bl.a. att syftet med utbildning är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna, och att skolans demokratiuppdrag hänger ihop med rättigheter...) 2011

Ny strategi för att stärka barnets rättigheter (2011)

- all lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen
 - barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem
 - barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken
 - föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap

Nya läroplaner!

Barnrättighets utredningen

- Betänkande förslag på en lag om inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter som svensk lag.
- Ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen.
- Att myndigheter som är centrala för att säkerställa barnets rättigheter får i uppdrag att göra den egna verksamheten känd, tillgänglig och anpassad för barn.
- I kraft januari 2018?

forts...

- beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter
- aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan
- aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn
- beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv
- Särskild barnrättskunskap/barnrättsdidaktik -- barnrättskompetens .
- Vad blir barnrättskompetens för lärare i förskola och skola?

ATT ARBETA MED BARNNS OCH UNGAS RÄTTIGHETER – ETT BARNRÄTTSDIDAKTISKT UPPDRAG

- Att möta barn och unga som rättighetsbärare och rättighetssubjekt
- Att organisera, undervisa och följa upp kunskap, insikter, förmågor och värderingar som har med egna och andras mänskliga rättigheter att göra
- Att förbereda en beredskap för konflikter, dilemman och tolkningsproblem i tillämpning av demokrati och mänskliga rättigheter

NÅGRA ASPEKTER AV BARNRÄTTSUPPDRAGET

- Var ska uppdraget genomföras? Vad är särskilt med våra utbildningsinstitutioner?
- Vem är rättighetsbarnet?
- Vad är det för innehåll som ska förmedlas, undervisas om, tränas i, prövas, följas upp? Vad är barnrättskunskap?

Var...

- Traditioner och kulturer –främjar de barnrättsperspektivet?
- Hur ser relationen mellan barn och vuxna ut inom förskolan och skolans ”väggar”?

VEM ÄR BARNET?

- En person mellan 0-18 år
- En växande, kompetent och sårbar person
- Medlem i en social kategori som vi kallar barndom

BARNDOM

- Relationen mellan barn och vuxna har en inbyggd maktordning, ”generationsmaktordning”
- Aspekter av barndom:
 - Som en *strukturell kategori*
 - Som en *minoritetskategori*
 - Som *socialt konstruerad*
 - Som *jämnårigspecifik kultur*

- Den *strukturella aspekten* synliggör frågor om rättvisa och likvärdighet
- *Minoritetsaspekten* synliggör frågor om begränsningar av diskriminerande karaktär
- Aspekten om den *socialt konstruerade barndomen* synliggör olika tiders och samhällets syn på barn och deras värde
- Den *jämnårigspecifika aspekten* synliggör barns kollektivt delade kunskaps- och värdesystem

RÄTTIGHETER I STYRDOKUMENT FÖR FÖRSKOLA OCH SKOLA

- Barns inflytande och delaktighet
- Deltagande och tillgång till förskola
- Lärares kunskap om barns rättigheter
- Skydd från kränkning och mobbning
- Formering av värden
- Kunskapsresultat

BANAL MOBBNING/KRÄNKNING

- Kort repetition
 - Skollagen: all utbildning ska utgå från människors lika värde...all utbildning ska utgå från barnets bästa
 - Regeringsformen: Det allmänna ska verka för att alla människor ska uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt ska tas tillvara

PERSPEKTIV PÅ MOBBNING ÖVER TID

- Från en fråga om skoldisciplin till en fråga om brott mot rättigheter, från moral till juridik
- Från ett individperspektiv till ett perspektiv som inkluderar social miljö och kultur
- Från en syn på mobbning/kränkning som enstaka avvikelser från abstrakta ”goda regler för samvaro” till att se betydelsen av kollektivt formade normer i kamrat- och skolkulturer

Alltså...

- En företeelse med juridisk status inte bara moralisk
- Inte något särskilt eller avskilt från resten av världen
- Något som hämtar sin sociala näring inte bara från överordnade regler utan som främst regleras och legitimeras i kamrat- och grupp kulturer
- Därför är det dynamiskt och föränderligt!

HUR DÅ BANAL?

- Ingen mobbning hos oss...
- En gemensam "social kunskap" om hur livet tillsammans ska vara och är ordnat
 - Alla får tillgång till utrustning och material MEN de som går i nian har första tjing
 - Alla får vara med men alla vill inte
 - Vi ska rapportera till lärarna om någon mobbas men...

Skola och förskola farliga platser...

- Obligatorisk närvaro
- Social trängsel
- Krav på gemensamt norm- och regelsystem för att undvika kaos
- Återkommande bedömning och recenserande
- Social tillhörighet ger makt, utanförskap ger maktlöshet
- Strukturell mobbning – banal mobbning?

Skolkränkningars "ekologi"

- Strävan efter social inkludering, tillhörighet
- Makt och makthierarkier opererar ständigt
- En kollektiv tillvänjning, "banalisering"
- Gemensamma, delade föreställningar om det sociala livets vardagsvillkor och normer - sociala sanktioner mot dem som inte följer dessa
- Barnen är själva aktörer för att upprätthålla och legitimera kränkningar

BEGREPPET BANAL

- Hanna Arendts ”banal ondska” (det filosofiska perspektivet)
- Michael Billigs ”banal nationalism” (det socialpsykologiska perspektivet)

BANAL ONDSKA

- Eichmann ”skrämmande normal”
- Människovärde och dehumanisering (värdelös, utbytbar)
- Om inte fullvärdig människa, (medborgare, elev) - ok att förintä, förminska, ignorera, utesluta, kränka, mobba
- ”tanklöshet”, rationellt och logiskt tänkande där eget (norm)kritiskt tänkande försvagas...tonar bort

BANAL NATIONALISM

- Upprepning över tid av nationella symboler (ex flaggan) som blir bärare av och förstärker en norm/konvention
- Legitimerar alla former av nationalism
- Krigshandlingar från den egna nationen framstår som ett sätt att skapa global ordning och rättvisa, en ”plikt” att agera
- Reproduktion av nationalism i utbildning och organisationer
- Kollektiva minnen och kollektiv glömska binder samman och bekräftar föreställningar om nationalismens legitimitet

BANAL MOBBNING/KRÄNKNING

- Upprepning över tid , en del av vardagskulturen
- Utanförskap som något normalt...alla kan inte vara med..någon hamnar där
- Osynliggörande av det som inte är ok (hennes eget fel, han kan inte reglerna, hon kom för sent, han bara bråkar..)
- Den som utsätts ses som mindre värd (ex klarar inte av det sociala projektet” –därför helt ok..
- En ständigt pågående process

EXEMPEL FRÅN ÅR 6

- ”C: j det var ju den där tjejen då som sa att hon var mobbad men om man kollar så är alla med någon hela tiden så det är ju ingen som går för sig själv och känner sig utanför, alla har någon...vi märkte inte ens att hon var borta och det var jättehemskt...jag tyckte inte att vi mobbade ut henne...sen tyckte hon också att dom inte pratade med henne, dom umgicks med henne men va liksom inte med henne...hon va aldrig nån gänget...sen hon slutade gick det två veckor och man märkte inte att hon inte var där, sen var det nå som sa att hon är inte här...vi hade ju inte gjort nåt...”

EXEMPEL FRÅN FÖRSKOLA

- Leken ”bonden i vår by”, gemensam lek, alla får vara med...
- Barnen använder leken aktivt på ett sätt som sstämmer med deras ranking av vrandra men inte med pedagogens och institutionens intentioner utifrån regeln “Alla får vara med”

Så...

- Kamratkulturer bär, bekräftar, legitimerar och skapar egna värdesystem, även sådana som innebär att kränkning är ok
- Barnen blir experter på vad som gäller i gruppen
- Relationen mellan vuxnas tolkning av kränkingsproblematiken och dess relevans i kamratgruppen är inte helt konfliktfri
- ”Det banala” har sin egen logik, inte så sällan i konflikt med formulerade demokratiska och humana värden.

TILL SIST

- Hur få syn på banaliseringens sociala mekanismer (dehumanisering, upprepning...)?
- Hur göra barn och unga delaktiga i att upptäcka banalisering (att bli normkritiska) och konkretisera innehåll och tolkning av begreppet människovärde?